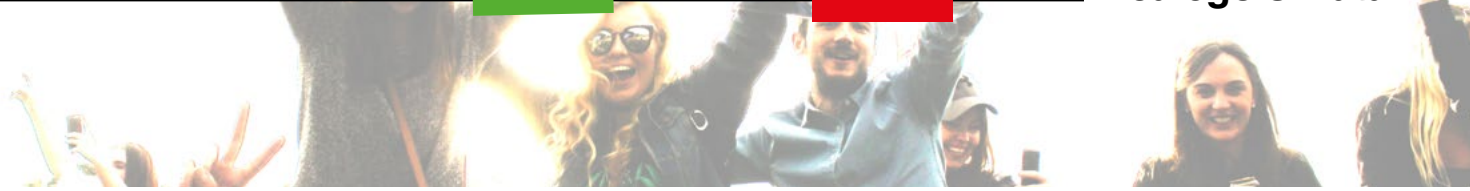

Cogito POLONIA dla I

E-magazyn
dla młodzieży
polonijnej
z całego świata

Opowieści
i CIEKAWY
PROJEKTY
uczniów
i nauczycieli

WIRTUALNA
wycieczka
do POLSKI – miejsca,
które zwiedzisz online!

NA LEKCJE
języka POLSKIEGO
i HISTORII:

Inspiracje i pomysły
do wypracowań
i konkursów
polonijnych

Jak napisać
interpretację wiersza

Omówienie
opowiadań Andrzeja
Sapkowskiego

Wiedza o kraju: Prawa
dziecka i nastolatka
w Polsce

Plakat edukacyjny:
Błędy językowe

Polskie góry
w tekstach kultury

Quiz z historii Polski

Dzień dobry, kochana Polonio!

Zapraszamy do lektury 3. e-wydania „Cogito dla Polonii”, w którym nasi bohaterowie – uczniowie i nauczyciele opowiadają o tym, jak polska szkoła pomaga im odkrywać ich własne talenty i jak wspólnie działają na rzecz środowisk polonijnych. Są wzruszające opowieści o ludziach, którzy pokazali nastolatkom swoją miłość do Polski.

Z okazji Dnia Dziecka, ale też na lekcję wiedzy o Polsce, piszemy o prawach dzieci i nastolatków. Omawiamy też lubiane przez polonijną młodzież opowiadania Andrzeja Sapkowskiego. Pokazujemy, jak przygotować ciekawą interpretację wiersza Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Podpowiadamy, jak pisać wypracowania szkolne i prace konkursowe. Opisujemy motyw polskich gór w tekstach kultury. Maj to czas na majówkę i szkolne wycieczki! Nie każdy będzie miał szansę przyjechać do Polski, więc proponujemy wirtualną podróż – pokazujemy miejsca, które udostępniają swoje zbiory online. Macie szansę zobaczyć wspaniałą sztukę, ściągnąć bezpłatnie cenne materiały, obejrzeć unikalne filmy i zdjęcia, które pozwolą być bliżej Polski!

W tym numerze sporo informacji o tym, jak zdobyć stypendium na studia w Polsce, jakie są programy edukacyjne i dziennikarskie dla polonijnych uczniów, o konkursie „Wkręć się w szkołę!”.

Korzystajcie z naszych inspiracji i odezwijcie się, napiszcie, co u Was słychać!

Zapraszam do czytania,

Ola Siewko

redaktor naczelna

„Cogito dla Polonii”

Do poczytania w 3. numerze:

4 Newsy dla Polonii

Polecamy konkursy i akcje, w których warto wziąć udział, takie jak Akademia młodego reportera IRJP, stypendium Anders NAWA, kursy przygotowawcze dla młodzieży polonijnej, konkurs „Wkręć się w szkołę!”.

6 Głos młodej Polonii

„Bardzo lubię moją szkołę” – napisał JAKUB WYSOCKI, maturzysta z Polskiej Szkoły Doksztalującej im. Świętej Jadwigi Królowej w Ridgewood, NY.

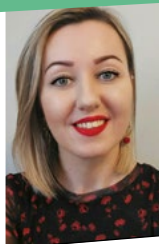
Zapraszamy na nasze konta na Facebooku i Instagramie (@CogitoDlaPolonii). Tam też znajdziecie ciekawe materiały. Poznacie inne polonijne szkoły, zobaczycie, co się dzieje u młodej Polonii. Wszystkie numery „Cogito dla Polonii” znajdziecie w Polonijnej Bibliotece Cyfrowej: www.pbc.uw.edu.pl.

8 Działania na rzecz Polonii są moją misją

„Z radością patrzę na to, jak nasza placówka, Szkoła Języka Polskiego w Thetford, staje się prawdziwym centrum życia polonijnego” – napisała laureatka III miejsca w konkursie „RAZEM MOŻEMY WSZYSTKO! MOJE DZIAŁANIE NA RZECZ POLONII!”.

9 U nas uczniowie mogą odkrywać swoje talenty

„Tworzymy społeczność, w której każdy uczeń czuje się ważny i doceniony, a nauka staje się fascynującą przygodą” – pisze AGNIESZKA SZTORC-CIONGWA, nauczycielka języka polskiego i wicedyrektor POLSKIEJ SZKOŁY W THETFORD.

10 Dzięki BABCI

„Po raz pierwszy usłyszałem o Polsce od mojej babci. Jej opowieści były bardzo interesujące” – pisze GEORGIJ DOMOGALSKI, uczeń należący do Stowarzyszenia Polonijnego Świątlica Polska w Taszkencie, laureat III miejsca w konkursie „MAM W SERCU POLSKĘ!”.

12 Chcemy próbować jak najwięcej rzeczy

„Niestandardowe ścieżki zawodowe prowadzą do niezwykłych możliwości” – mówi BLANKA BIAŁY, która wraz z koleżankami i kolegami tworzy projekt VOICE OF THE FUTURE.

14 Prawa dziecka i nastolatka – wiem więcej!

Dowód osobisty oznacza, że jesteś już dorosłą osobą. W Polsce otrzymujesz ten dokument, gdy kończysz 18 lat. A zanim wejdiesz w dorosłość masz prawa i obowiązki.

16 Polskie góry w tekstach kultury

Skąd bierze się popularność motywu Tatr i Bieszczad oraz górskiego folkloru w kulturze, literaturze, w filmie, malarstwie, w piosence?

Zapraszamy do współpracy! Czekamy na Wasze prace i teksty. Przesyłajcie je mailem do redakcji: cogito@cogito.com.pl. Każdemu nauczycielowi i uczniowi wystawimy zaświadczenie o publikacji w „Cogito dla Polonii”.

18 Jak napisać interpretację wiersza?

Skorzystaj z naszych pomysłów na ciekawe wypracowanie lub pracę konkursową z języka polskiego. Piszemy pracę na temat miniatury poetyckiej, w której znana poetka szkicuje kameralną scenę miłosną.

21 Opowiadania o wiedźminie Geralcie

Wielotomowa opowieść o wiedźminie Geralcie to dla wielbicieli fantasy pozycja obowiązkowa, więc ją omawiamy.

24 Wirtualna wycieczka do Polski

Proponujemy wam zupełnie inną wycieczkę. Nie będzie skrzypienia drewnianych podłóg ani tabliczek: „Nie dotykać!”. I nie trzeba nawet ruszać się z domu.

Jeśli masz młodszego rodzeństwo, powiedz mu o „Kumplu dla Polonii”. To pismo dla dzieci polonijnych z całego świata w wieku 6–10 lat. Znajdziecie w nim ciekawe artykuły i cenne pomoce do nauki języka polskiego.

28 Quiz z historii Polski

Dla tych, co chcą się sprawdzić i wiedzieć więcej. Bo to quiz pełen ciekawostek, dzięki którym można zabłysnąć.

Zapraszamy: www.pbc.uw.edu.pl

30 Plakat edukacyjny: Błędy językowe

Po pierwsze, błędy robi każdy. Po drugie, niektórych poprawnych zwrotów i wyrażen można nauczyć się na pamięć. Zaczniemy od naszej ściagi.

POLSKIE BRACTWO
KAWALERÓW GUTENBERGA

Koordinator projektu:

prof. dr hab. Dariusz Kuźmina

Redaktor naczelna:

Ola Siewko

Skład i opracowanie graficzne:

Ilustracja Dorota Domagała

Okladka: VH-studio/Shutterstock.com

Zdjęcia: Shutterstock.com, domena publiczna/Wikimedia Commons

Adres redakcji:

e-mail: cogito@cogito.com.pl
al. Waszyngtona 146, lokal 302
04-076 Warszawa

Dystrybucja:

Polonijna Biblioteka Cyfrowa

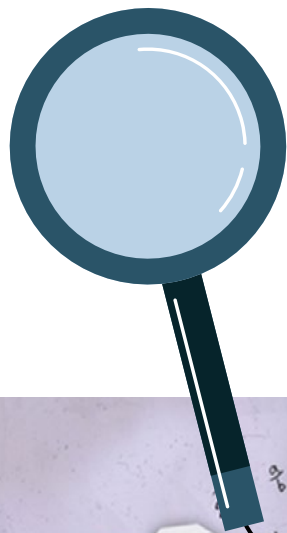
Wydawca:

Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga
ul. Marywilska 34 E
03-228 Warszawa

Projekt finansowany ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach konkursu pn. Polonia i Polacy za Granicą 2023 ogłoszonego przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

AKADEMIA MŁODEGO REPORTERA IRJP

To program edukacyjno-rozwojowy Instytutu Rozwoju Języka Polskiego skierowany do młodzieży polonijnej w wieku 16–19 lat, zainteresowanej dziennikarstwem, mediami i komunikacją społeczną. Zakłada on realizację czterech zjazdów (trzech w formie online i jednego 7-dniowego zjazdu w Polsce, obejmującego warsztaty dziennikarskie, wizyty studyjne, spotkania z ekspertami oraz aktywności kulturalne i integracyjne). Młodzi reporterzy będą opracowywać materiały dziennikarskie (reportaże, wywiady i artykuły) koncentrujące się na ich doświadczeniach związanych z dwujęzycznością, budowaniem tożsamości kulturowej oraz znaczeniem języka polskiego w codziennym życiu.

Motywytem przewodnim Akademii jest „Dwujęzyczność w społeczeństwie polonijnym” oraz postrzeganie Polski w krajach zamieszkania uczestników.

Uczestnicy projektu powinni posiadać obywatelstwo polskie lub legitymować się polskim pochodzeniem. Mogą to być też osoby, których co najmniej jedno z rodziców posiada obywatelstwo polskie.

Do 30 maja 2025 roku należy złożyć wnioski na realizację koncepcji tego projektu.

Więcej informacji:

<https://www.gov.pl/web/irjp/akademia-mlodego-reportera-irjp>

Chcesz studiować w Polsce? Masz szansę na stypendium Anders NAWA!

Już ponad 4700 młodych osób polskiego pochodzenia z całego świata studiuje w Polsce, a właśnie trwa nabór do **programu stypendialnego dla Polonii im. gen. Władysława Andersa**, który umożliwia otrzymanie stypendium na kształcenie na studiach I stopnia lub jednolitych studiach magisterskich w trybie stacjonarnym, w języku polskim, z wyłączeniem lingwistyki stosowanej i kierunków filologicznych (nie dotyczy: filologii polskiej oraz filologii polskiej jako obcej). W uczelniach publicznych umożliwia bezpłatne kształcenie.

O udział w programie starać się mogą osoby, które posiadają Kartę Polaka lub polskie obywatelstwo oraz obywatelstwo innego kraju i które odbywały cały okres kształcenia na poziomie szkoły średniej poza granicami Polski.

W ramach Programu oferowane jest comiesięczne stypendium Dyrektora Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej w uczelniach nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki oraz możliwość odbycia studiów w uczelniach nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw zdrowia (kierunki medyczne) oraz ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (kierunki artystyczne).

Wykaz kierunków, poziomów kształcenia, uzyskiwanych tytułów zawodowych, form kształcenia i uczelni prowadzących dany kierunek studiów znajduje się na www.radon.gov.pl. Informacje o kierunkach studiów (ofercie polskich uczelni) są dostępne na www.studia.gov.pl.

Nabór wniosków będzie prowadzony do 9 lipca 2025 roku, godz. 15:00:00 czasu lokalnego (Warszawa).

Aplikuj:

<https://nawa.gov.pl/programy-nawa/programy-nawa-alias/programy/anders-nawa-studia-i-stopnia-i-studia-jednolite-magisterskie>

Ruszyły nabory wniosków
do programu stypendialnego dla Polonii!

więcej informacji
nawa.gov.pl

KURSY PRZYGOTOWAWCZE DLA MŁODZIEŻY POLONIJNEJ

Jeśli nie czujesz się pewnie ze znajomością języka polskiego, studia w Polsce mogą być poprzedzone rocznym kursem przygotowawczym NAWA, którego celem jest pogłębienie i rozwinięcie posiadanej znajomości języka polskiego oraz wiedzy z przedmiotów związanych z planowaną dziedziną studiów.

Oto uczelniane ośrodki prowadzące kursy przygotowawcze dla młodzieży polonijnej, która chce studiować w Polsce:

1. **Politechnika Krakowska** (Międzynarodowe Centrum Kształcenia),
2. **Politechnika Wrocławska** (Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców),
3. **Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie** (Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców),
4. **Uniwersytet Łódzki** (Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców),
5. **Uniwersytet Rzeszowski** (Centrum Kultury i Języka Polskiego dla Polaków z Zagranicy i Cudzoziemców „Polonus”),
6. **Uniwersytet Śląski** (Szkola Języka i Kultury Polskiej),
7. **Uniwersytet Warszawski** (Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców „Polonicum”).

W ramach kursu przygotowawczego ośrodki te proponują zajęcia w grupach o zróżnicowanych poziomach, stosownie do stopnia znajomości języka polskiego – poziom A1–A2, B1, B2, C1, a także dodatkowe zajęcia specjalistyczne z takich przedmiotów jak matematyka, historia, geografia, język angielski (do wyboru, w zależności od potrzeb).

WKRĘĆ SIĘ W SZKOŁĘ!

Minister Edukacji Barbara Nowacka ogłosiła konkurs skierowany do uczniów ze szkół polonijnych z całego świata pt. „Wkręć się w szkołę!”.

Pokażcie więc waszą szkołę! To, w jaki sposób lubicie spędzać w niej swój czas, za co lubicie swoich nauczycieli i co sprawia, że w waszej szkole czujecie się po prostu dobrze.

Co trzeba zrobić, aby wziąć udział w konkursie?

To proste! Wystarczy przesłać do Ministerstwa Edukacji Narodowej:

- a. pracę plastyczną w formacie do arkusza A3 (wykonaną przez jedną osobę),
- b. maksymalnie 60-sekundowy film w formacie 16:9 (z udziałem maksymalnie 5 osób).

Uwaga! Z jednej szkoły można zgłosić tylko jedną pracę plastyczną i/lub jeden film.

- Pracę plastyczną mogą przesłać tylko uczniowie do 9. roku życia ze szkół polonijnych.
- Film mogą przesłać uczniowie powyżej 9. roku życia ze szkół polonijnych.

Na nadesłanie swoich prac macie czas **do 1 czerwca 2025 roku do godziny 23:59.**

Nagrody w konkursie ufundowane przez Ministerstwo Edukacji zostaną przyznane za pierwsze miejsce w każdej z kategorii.

Szczegóły: <https://www.gov.pl/web/edukacja>

BARDZO LUBIĘ MOJĄ SZKOŁĘ

„Jestem uczniem klasy maturalnej w Polskiej Szkole Doksztalającej im. Świętej Jadwigi Królowej w Ridgewood, NY. W mojej szkole lubię ciekawe lekcje polskiego, polskie tradycje, które wspólnie podtrzymujemy, lekcje geografii, które rozbudzają moją wyobraźnię, lecz nade wszystko lubię historię” – napisał

Jakub Wysokiński, laureat II miejsca w konkursie „NASZA SZKOŁA JEST SUPER!”.

**Polecam
wszystkim naukę
w szkołach sobotnich
i oczywiście
w mojej – najlepszej
– Polskiej Szkole
im. Świętej Jadwigi
na Ridgewood.**

Cieszę się, że patronką mojej szkoły jest Święta Jadwiga Królowa

W 2024 roku moja szkoła obchodziła 25-lecie istnienia. Było to wielkie, wyjątkowe święto dla wszystkich uczniów i nauczycieli i w związku z tym odbyło się u nas wiele wydarzeń, spotkań, projektów i konkursów, które przybliżyły postać naszej patronki. Chciałbym opowiedzieć właśnie o tamtych wydarzeniach, bo one sprawiły, że rok 2024 był w mojej szkole wyjątkowy. Każdy uczeń mógł znaleźć coś dla siebie, by rozwijać swoje pasje i talenty. Nauczyciele przygotowali dla nas wiele rozgrywek. Ci, którzy potrafili rysować, mogli wykonać w dowolnej technice pracę plastyczną pokazującą, jak piękną mamy patronkę. Ci, którzy lubią występować na scenie i opowiadać, uczyli się jednej z legend, jakie poznaliśmy o Świętej Jadwidze.

**Dzięki lekcjom historii
w mojej polskiej szkole,
które lubię najbardziej,
mam już plan na najbliższe
wakacje – zwiedzenie Krakowa,
ukochanego miasta
Świętej Jadwigi
– patronki mojej szkoły.**

Najbardziej spodobał mi się konkurs wiedzy o naszej patronce

Postanowiłem wziąć w nim udział, a jak się później okazało, udało mi się zdobyć pierwsze miejsce. Z ogromnym zainteresowaniem studiowałem przygotowane przez moją panią nauczycielkę materiały. Ponieważ łatwo zapamiętuję daty, szybko w mojej głowie kojarzyłem kolejne cyfry – 1374 – rok, w którym w Budzie na Węgrzech przyszła na świat Jadwiga, 4 lata później została zaślubiona z Wilhelmem Habsburgiem. Nie mogłem uwierzyć, że mając zaledwie 10 lat została koronowana przez arcybiskupa Bodzanę na króla Polski, a w wieku 12 lat wyszła za mąż za Władysława Jagiełłę.

fot. archiwum prywatne; N.Savranska, Doodler Collective/Shutterstock.com

**Czy zmieniło się moje życie dzięki chodzeniu do szkoły w soboty?
Nie wiem, bo odkąd skończyłem 5 lat chodzę do niej, i nie wyobrażam sobie,
że można inaczej spędzać soboty. Jestem szczęśliwy i dumny,
że za chwilę będę mógł przystąpić do polskiej matury.**

Bardzo zaimponowała mi nasza patronka...

... gdy czytałem o niej, jak dobra i troskliwa była dla swoich poddanych, z jakim szacunkiem się do nich zwracała i jak o nich dbała. Niezwykłe było również to, że wszystkie swoje klejnoty i majątek oddała dla Akademii Krakowskiej, założonej w 1364 roku przez Kazimierza Wielkiego, dla pierwszej polskiej uczelni, która niestety podupadła za rządów jej ojca, Ludwika Andegaweńskiego. Lubię poznawać nowe słowa po polsku, a przygotowując się do konkursu, poznałem ich wiele, jak na przykład racjonał, psalterz czy roztruchan – pamiątki, które zostały po Świętej Jadwidze. W Internecie znalazłem ich zdjęcia i dlatego łatwiej mi było je sobie wyobrazić.

Nauka w mojej polskiej szkole dała mi bardzo wiele

Znam język ojczysty moich rodziców i dziadków. Kultuwuję polskie zwyczaje. Mam przyjaciół, z którymi rozmawiam po polsku. Czy zmieniło się moje życie dzięki chodzeniu do szkoły w soboty? Nie wiem, odkąd skończyłem 5 lat do niej chodzę, nie wyobrażam sobie, że można inaczej spędzać soboty. Jestem szczęśliwy, że rodzice mnie do niej zapisali i dumny, że za chwilę będę mógł przystąpić do polskiej matury. Polecam wszystkim naukę w szkołach sobotnich i oczywiście w mojej najlepszej – Polskiej Szkole im. Świętej Jadwigi na Ridgewood.

Mam już plan na wakacje

Dzięki lekcjom historii w mojej polskiej szkole, które lubię najbardziej, mam już plan na najbliższe wakacje – zwiedzenie Krakowa, ukochanego miasta Świętej Jadwigi. Chciałbym również przy jej grobie, który znajduje się na Wawelu, podziękować jej, jako uczeń Polskiej Szkoły im. Świętej Jadwigi Królowej w Nowym Jorku, za jej zasługi i oddanie dla Polski.

**Lubię poznawać nowe
słowa po polsku,
a przygotowując się
do konkursu, poznałem
ich wiele, jak na przykład
racjonał (element szaty
liturgicznej, zazwyczaj
haftowany złotymi
włóknami pas, czasami
zdobiony perłami
i drogimi kamieniami,
jest zakładany
na barki), psalterz (księga
zawierająca 150 biblijnych
psalmów, używana jako
modlitewnik, śpiewnik),
czy roztruchan (puchar
do picia ze złota
lub ze srebra) – pamiątki,
które zostały
po Świętej Jadwidze.**

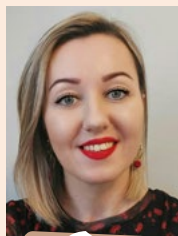
DZIAŁANIA NA RZECZ POLONII SĄ MOJĄ MISJĄ

„To był dla nas rok wyjątkowy, pełen inicjatyw, które miały na celu nie tylko edukację, ale i integrację naszej społeczności i pielęgnowanie polskich tradycji. Z radością patrzę na to, jak nasza placówka, **Polska Szkoła w Thetford**, staje się prawdziwym centrum życia polonijnego” – napisała

Agnieszka Sztorc-Ciongwa,

laureatka III miejsca w konkursie

**„RAZEM MOŻEMY WSZYSTKO!
MOJE DZIAŁANIE NA RZECZ POLONII!”**

Nasi uczniowie zasiedli do twórczej pracy i napisali listy pełne ciepła i serdeczności, które trafiły do ich rówieśników w Polsce. Projekt przypomniał wszystkim, że tradycyjne listy wzmacniają też więzi międzyludzkie.

Za organizację przedsięwzięć odpowiada dyrektorka szkoły **ANNA GĄSIOROWSKA**. Jej pasja i zaangażowanie sprawiają, że nasza szkoła nieustannie się rozwija.

W szczególności ważnym wydarzeniem w naszej szkole były organizowane po raz piąty półkolonie – pod hasłem **„Kalejdoskop wiedzy o Polsce”**. Dzieci miały okazję zgłębiać różne aspekty naszej ojczyzny – od tradycji, przez historię, po współczesną kulturę. Półkolonie to czas twórczej pracy i zabawy, nasi uczniowie uczestniczyli w warsztatach plastycznych, kulinarnych, grach edukacyjnych, poznawali polską historię.

W tym roku zorganizowaliśmy również wyjazd do teatru na przedstawienie **„Kot w Butach”**. Dla wielu dzieci była to pierwsza okazja, by zetknąć się z żywą sztuką. Spektakl przekazał im wartości, takie jak odwaga, przyjaźń czy spryt, które mają znaczenie w procesie wychowawczym.

W grudniu 2024 roku nasza szkoła zorganizowała tradycyjne kolędowanie oraz jasełka. Wszyscy z pasją uczyli się tekstów kolęd i swoich ról. Kulminacyjnym momentem uroczystości była wizyta Świętego Mikołaja, który wywołał uśmiech na twarzach dzieci.

Jednym z ciekawych projektów, który przeprowadziłam w tym roku, była **„Wymiana korespondencji. Świąteczne**

listy z daleka”. Nasi uczniowie zasiedli do twórczej pracy i napisali listy pełne ciepła i serdeczności, które trafiły do ich rówieśników w Polsce. Projekt przypomniał wszystkim, jak dużą wartość mają tradycyjne listy, które nie tylko łączą ludzi, ale także pielęgnują polskie tradycje i tworzą więzi międzyludzkie.

Za organizację przedsięwzięć odpowiada dyrektorka szkoły Anna Gąsiorowska. Jej pasja i zaangażowanie sprawiają, że nasza szkoła się rozwija, oferując dzieciom nie tylko naukę języka polskiego, ale także przestrzeń do odkrywania polskiego dziedzictwa i kultury. Dzięki jej umiejętnościom organizacyjnym i ogromnemu sercu, Polska Szkoła w Thetford staje się miejscem, które łączy edukację z radością dziecięcego świata.

Działania na rzecz Polonii są dla mnie misją, która przynosi ogromną satysfakcję. Cieszę się, że mogę być częścią tego procesu i wspierać dzieci w zachowywaniu ich polskości, tworząc przestrzeń, w której czują się bezpiecznie i są dumne z bycia Polakami. To dla mnie prawdziwy powód do dumy.

fot. Sandinashr, mentalmind, Inside Creative House, lemono/Shutterstock.com; archiwum prywatne

U NAS UCZNIOWIE MOGĄ ODKRYWAĆ SWOJE TALENTY

„Tworzymy społeczność, w której każdy uczeń czuje się ważny i doceniony, a nauka staje się fascynującą przygodą”
– pisze **Agnieszka Sztorc-Ciongwa**, nauczycielka języka polskiego i wicedyrektor **Polskiej Szkoły w Thetford**.

Edukacja to moja pasja, a każde spotkanie z uczniami przynosi mi radość i motywację do dalszego rozwoju. Polska Szkoła w Thetford to miejsce pełne ciepła, przyjaznej atmosfery i inspirujących ludzi, którzy z sercem angażują się w pracę z dziećmi. Od dziewięciu lat mam zaszczyt i przyjemność tutaj pracować.

ŻYCZENIA JUBILEUSZOWE OD REDAKCJI „COGITO DLA POLONII”

W TYM ROKU POLSKA SZKOŁA W THETFORD OBCHODZI 15. URODZINY! ŻYCZYMY CAŁEJ SZKOLNEJ SPOŁECZNOŚCI: DYREKCJI, NAUCZYCIELOM, UCZNIOM I ICH RODZICOM WSZYSTKIEGO NAJLEPSZEGO, DALEJ REALIZUJĄCE WSPANIAŁE PROJEKTY I BĄDŹCIE CENTRUM ŻYCIA DZIECIĘCEJ I NASTOLETNIJ POLONII W WIELKIEJ BRYTANII!

Innowacyjne metody nauczania

Polska Szkoła w Thetford łączy tradycję z nowoczesnością. Stawiamy więc na kreatywne metody pracy, które pobudzają uczniów do działania i nauki. Mamy nowoczesne pomoce dydaktyczne, sprzęt multimedialny i bogaty zbiór gier edukacyjnych.

Nieustanny rozwój – fundament dobrej edukacji

Wierzę, że dobry nauczyciel to taki, który nieustannie się uczy. Zdobywanie nowych umiejętności sprawia mi radość i pozwala jeszcze lepiej wspierać moich uczniów. Niedawno uzyskałam stopień nauczyciela mianowanego – było to dla mnie ogromne wyzwanie, zwłaszcza w warunkach pracy w szkole polonijnej, ale wiem, że chcieć to móc. Jestem także terapeutą ręki i terapeutą pedagogicznym, co pozwala mi lepiej rozumieć potrzeby moich uczniów i skutecznie wspierać ich rozwój. Dostosowuję metody nauczania do indywidualnych potrzeb.

Nauka i zabawa – klucz do sukcesu

Nasza szkoła kieruje się mottem „Uczymy się i bawimy”, ponieważ wierzymy, że najlepsza edukacja to taka, która sprawia dzieciom radość. Poprzez zabawę uczniowie przyswajają język polski, rozwijają umiejętności i odkrywają piękno polskiej kultury. Każda lekcja to dla nich przygoda, a ja mam ogromną satysfakcję, widząc ich postępy i rosnącą pewność siebie.

**POLSKA SZKOŁA
W THETFORD
TO MIEJSCE PEŁNE
INSPIRACJI!**

DZIEKI BABCI

„Po raz pierwszy usłyszałem o Polsce od mojej babci. Jej opowieści były bardzo interesujące. Wiele lat temu odwiedziła ona swój kraj i ten czas pozostawił w niej najcieplejsze wspomnienia” – pisze **Georgij Domogalskij**, uczeń należący do **Stowarzyszenia Polonijnego Świetlica Polska w Taszkencie** w Uzbekistanie, laureat III miejsca w konkursie „MAM W SERCU POLSKĘ”.

Babcia zawsze opowiadała mi o nieznanym, który pomógł jej znaleźć drogę, o ludziach, którzy zaprosili ją do wspólnego stołu, jakby znali ją całe życie. Wspominała, jak Polacy uśmiechali się do niej w sklepie, nawet pomimo bariery językowej. Wierzę, że to właśnie tacy ludzie mogą uczynić każde miejsce domem.

Za każdym razem, gdy myślę o Polsce, moje serce wypełnia ciepło i poczucie przynależności. To niesamowite, że miejsce, które znasz tylko z opowieści babci, wydaje ci się tak bliskie, jakby zawsze było częścią twojego życia. Opowieści o ludziach, którzy uśmiechają się do nieznanym, ciepło witają gości i są dumni ze swoich tradycji, zafascynowały mnie. Ten kraj przechowuje pamięć o przeszłości, ale patrzy z nadzieją w przyszłość.

PAMIĘTAM, JAK BABCIA Z NOSTALGIĄ OPOWIADAŁA MI O POLSKICH ŚWIĘTACH

Wspominała, jak w wigilię Bożego Narodzenia polskie rodziny zbierają się przy stole, na którym jest 12 postnych potraw, łamią się opłatkiem i życzą sobie nawzajem szczęścia. Babcia mówiła, że był to jeden z najbardziej wzruszających momentów jej podróży – poczuć się częścią czegoś tak szczerego i rodzinnego.

fot. iconim, Art and roam, T.Vyc, Siberian Art., zuperia/Shutterstock.com

To może wydawać się dziwne, ale dzięki jej słowom poczułem ciepło tamtej nocy, zapach świeżego chleba zmieszany z zapachem sosnowych igieł i ogień płonący w ludzkich sercach.

Często wyobrażałem sobie, jak spaceruję średniowiecznymi ulicami Krakowa, gdzie każdy zakątek przypomina o czasach, gdy rządili królowie. W wyobraźni stałem już niejedną raz nad Bałtykiem, słuchając fal cicho uderzających o piasek. Siedziałem też w kawiarni w Warszawie, smakując gorące pierogi z wiśniami lub kawałek makowca.

BABCIA ZAWSZE POWTARZAŁA, ŻE POLACY SĄ SERCEM POLSKI

Jednak to nie architektura czy krajobrazy przyciągają mnie do Polski najbardziej, choć z pewnością są piękne. To ludzie mnie fascynują. Babcia zawsze powtarzała, że Polacy są sercem Polski. Są dumni i silni. Opowiadała mi o nieznanym, który pomógł jej znaleźć drogę, o ludziach, którzy zaprosili ją do wspólnego stołu, jakby znali ją całe życie. Wspominała, jak Polacy uśmiechali się do niej w sklepie, nawet mimo bariery językowej. Wierzę, że to właśnie tacy ludzie mogą uczynić każde miejsce domem.

Patrzę na zdjęcia Krakowa, Warszawy, Gdańska i zapiera mi dech w piersiach. Zamki, które oddychają historią, przytulne uliczki, na których słychać echa przeszłości, i nowoczesne miasta, które pokazują, że Polska wie, jak iść naprzód, zachowując swoje tradycje.

W wyobraźni stałem już niejedną raz nad Bałtykiem, słuchając fal cicho uderzających o piasek. Siedziałem też w małej kawiarni w Warszawie, smakując gorące pierogi z wiśniami lub kawałek makowca.

POLSKA TO NIE TYLKO KRAJ NA MAPIE, Z KTÓRYM CZUJĘ SIĘ ZWIĄZANY

To niewidzialna siła w mojej krwi, w moim nazwisku, w moich korzeniach. Ciągnie mnie do niej, jakbym słyszał wołanie do swojego domu. To symbol, połączenie z moimi przodkami, z ich próbami, marzeniami i osiągnięciami. To pragnienie ujścia ulic, którymi chodzili rodacy, usłyszenia pieśni, które śpiewali w swoim życiu, zrozumienia nadziei, która rozgrzewała ich serca w trudnych momentach. Wreszcie, to pragnienie dowiedzenia się, jak ich ścieżka wpłynęła na mnie. Kiedy myślę o Polsce, myślę o domu. Domu, w którym jeszcze nie byłem, ale który już mieszka w moim sercu. I z drżeniem czekam na to spotkanie.

CHCEMY PRÓBOWAĆ JAK NAJWIĘCEJ RZECZY

„Niestandardowe ścieżki zawodowe prowadzą do niezwykłych możliwości” – mówi **Blanka Biały**, która wraz z koleżankami i kolegami z LO im. Mikołaja Kopernika w Lubinie tworzy projekt Voice of the Future.

**NASZYM CELEM
JEST INSPIROWANIE
MŁODYCH LUDZI
DO ODKRYWANIA WŁASNYCH
PASJI I MOŻLIWOŚCI,
A TAKŻE DOSTARCZANIE
PRAKTYCZNYCH WSKAZÓWEK,
KTÓRE POMOGĄ IM W DĄŻENIU
DO WYMARZONEJ KARIERY.**

Ola Siewko: O wyborze przyszłości rozmawiacie ze znanymi artystami, samorządowcami, influencerami... Co Wam mówią?

BLANKA BIAŁY: W projekcie Voice of the Future, który realizujemy w ramach olimpiady Zwolnieni z Teorii, przeprowadzamy wywiady z różnymi gośćmi. Dzięki tym rozmowom uzyskujemy „złote rady”, które pokazują realia ich pracy, oraz ścieżki, którymi nasi rozmówcy podążali, aby osiągnąć sukces. Influencerzy podkreślają, jak ważne jest bycie autentycznym i prawdziwym, muzycy zachęcają do eksperymentowania i wyjścia poza schemat, samorządowcy przypominają o znaczeniu słuchania ludzi, których reprezentują, zaś aktorzy motywują, by nie poddawać się po pierwszym niepowodzeniu, bo każda porażka to krok w stronę sukcesu.

Organizujecie również panele dyskusyjne z ekspertami z różnych dziedzin, którzy opowiadają o swoich karierach, sukcesach i tym, co ich inspiduje. A ja jestem ciekawa, jakie Wy macie pomysły na siebie i kto Was inspiduje?

Pomysłów na siebie jeszcze nie mamy, to przyjdzie z czasem. Na razie staramy się robić wszystko, co może nas zainspirować, czyli między innymi ten projekt. Po prostu chcemy próbować jak najwięcej

rzeczy, żeby na przyszłość wiedzieć, co nas interesuje. Kluczowe jest, aby kierować się swoimi pasjami i marzeniami, niestandardowe ścieżki zawodowe mogą prowadzić do niezwykłych możliwości. Nie bójcie się ryzykować – to właśnie podejmowanie ryzyka często przynosi największe sukcesy. „Nie bój się porażki. Bój się braku postępu” – te słowa przypominają, że każdy krok w stronę realizacji własnych celów to krok ku sukcesowi. Dążcie do swoich marzeń i odkrywajcie nowe możliwości!

Zwracacie też uwagę na mentoring, jego rolę w życiu młodego człowieka i w budowaniu własnej ścieżki zawodowej. Czy macie w swoim środowisku takich mentorów?

Z pewnością, jeśli chodzi o mentorów, to możemy zaliczyć do takich osób naszych rodziców czy innych członków rodziny. Mamy też kilku starszych znajomych, którzy doskonale rozumieją wiele z naszych sytuacji, bo do niedawna się w nich znajdowali.

Porozmawiajmy zatem o przyszłości. Jakie zawody są innowacyjne?

To są takie zawody, gdzie zawsze jest potrzebny pierwiastek ludzkiej działalności. Mam na myśli przede wszystkim sztukę (projektowanie czegokolwiek, muzyka, obrazy). Uważam, że ludzie będą chcieli być otoczeni czymś, co było stworzone przez nich, dlatego projektowanie domów, tworzenie muzyki czy filmów to będą zajęcia, które nieustannie będą się nam prezentować w nowych „odsłonach”. Z drugiej strony popularniejsze będą stawać się zawody, w których trzeba będzie pracować i rozwijać sztuczną inteligencję.

Z raportu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości pt. „Rynek pracy, edukacja, kompetencje” wynika, że sztuczna inteligencja będzie w stanie zastąpić nawet do 27% istniejących dziś zawodów!

Dla nas jest to lekko niepokojące, bo musimy ostrożnie wybierać swój zawód na przyszłość, najlepiej gdybyśmy zdobyli wykształcenie, które umożliwiłoby nam pracę w kilku branżach lub zawodach.

Jakie zatem macie rady dla osób, które właśnie wybierają swoją przyszłość?

Radą, którą najczęściej słyszeliśmy, było, by próbować wszystkiego, gdy nadarza się okazja. Zawsze żałuje się właśnie tego, że się w ogóle nie podjęło wyzwania. Warto też być pewnym siebie i dawać z siebie wszystko.

**INFLUENCERZY
PODKREŚLAJĄ,
JAK WAŻNE JEST BYCIE
AUTENTYCZNYM,
MUZYCY ZACHĘCAJĄ
DO WYJŚCIA
POZA SCHEMAT,
SAMORZĄDOWCY
PRZYPOMINAJĄ
O ZNACZENIU
SŁUCHANIA LUDZI,
A AKTORZY MOTYWUJĄ,
BY NIE PODDAWAĆ
SIĘ PO PIERWSZYM
NIEPOWODZENIU,
BO KAŻDA PORAŻKA
TO KROK W STRONĘ
SUKCESU.**

PRAWA DZIECKA I NASTOLATKA

– wiem więcej!

Dowód osobisty oznacza, że jesteś już dorosłą osobą.
W Polsce otrzymujesz ten dokument, gdy kończysz 18 lat.
A zanim wejdziesz w dorosłość masz prawa i obowiązki.

Znasz doskonale ten wierszyk:
„Kto ty jesteś? Polak mały...”.
Może i rzeczywiście jesteś
mały, ale przede wszystkim
małoletni, gdyż tym terminem
prawniczym określa się
wszystkich, którzy nie ukończyli
osiemnastu lat. **Nieletni** to
z kolei nastolatek, który nie ma
skończonych 17 lat, ale ma kłopoty
z policją albo wymiarem
sprawiedliwości. **Młodociany** to
ktoś, kto złamał prawo, nie mając
21 lat, a wyrok w jego sprawie
nie został wydany, nim skończył
24 lata. Jednym słowem, warto
być małoletnim, ale na pewno
nie młodocianym czy nieletnim.

GDY MASZ 13 LAT, TO...

Możesz już sam wracać do domu po szkole (takie prawo ma każdy uczeń, który skończył 7 lat) i podróżować bez dorosłego opiekuna, np. jeździć komunikacją miejską. Zyskujesz ograniczoną zdolność do czynności prawnych, a to oznacza, że możesz samodzielnie robić zakupy czy zarządzać swoim kieszonkowym bez zgody rodziców. Nie możesz jednak bez ich zgody sprzedawać czy podarować tego, co od nich kiedyś dostałeś. Gdy rodzice się rozwodzą i sąd decyduje, z którym rodzicem dziecko ma zamieszkać, 13-latek ma prawo wyrazić swoją opinię, którą sąd bierze pod uwagę przy wydawaniu orzeczenia. Twoje zdanie jest ważne w kwestii zmiany nazwiska – powyżej 13. roku życia musisz wyrazić zgodę na taką zmianę.

GDY MASZ 15 LAT...

Możesz pracować na podstawie umowy o pracę. Potrzebna jest jednak pisemna zgoda rodziców, inspektora pracy, zaświadczenie lekarskie, że praca nie zagrazi twojemu zdrowiu. Nie wolno ci pracować w godzinach nadliczbowych ani w porze nocnej – pomiędzy godz. 22.00 a 6.00.

GDY MASZ 16 LAT...

Zyskujesz pełne prawo do informacji od lekarza na temat swojego stanu zdrowia, możesz go o to zapytać. Wcześniej wszystkie decyzje odnośnie twojego leczenia podejmowali twoi rodzice.

GDY MASZ 17 LAT...

Przystajesz być traktowany ulgowo przez Kodeks Karny i jeśli złamiesz jakikolwiek z jego paragrafów, to zostaniesz osądzony i skazany tak jak osoba pełnoletnia.

GDY MASZ 18 LAT...

Masz prawo decydowania o sobie, możesz więc wybierać nie tylko burmistrza swojego miasta, ale i prezydenta kraju, możesz zawierać umowy, brać kredyty, zrobić prawo jazdy, wyjść za mąż albo się ożenić, kupić i spożywać napoje wysokoprocentowe, palić papierosy, pracować na pełen etat albo studiować, choć z chwilą osiągnięcia pełnoletniości obowiązek edukacyjny przestaje funkcjonować.

TWÓJ WIEK, TWOJE PRAWO

15 lat:

Możesz pracować,
a pieniądze, które zarobisz,
są twoje.

Nie odpowiadasz karnie za
złamanie prawa (z pewnymi
wyjątkami).

16 lat:

Dziewczyna może wyjść za
mąż, ale tylko w szczególnej
sytuacji.

17 lat:

Za złamanie prawa
odpowiadasz jak dorosły.

18 lat:

Jesteś dorosły!

MASZ M.IN. OBOWIĄZEK

- uczyć się do ukończenia 18. roku życia.
- szanować godność pracowników szkoły i innych uczniów.
- chodzić na lekcje.
- zachowywać się porządnie podczas lekcji.
- dbać o to, aby wszystkie twoje nieobecności w szkole były usprawiedliwione w określonym terminie.
- przestrzegać zasad określonych w statucie i regulaminie szkoły, np. zasad dotyczących ubioru, malowania się do szkoły lub korzystania z telefonu komórkowego

PRAWA DZIECI I UCZNIÓW ZNAJDZIESZ W TAKICH DOKUMENTACH JAK:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej
- Ustawa o Systemie Oświaty
- Konwencja o Prawach Dziecka

ZANIM WKROCZYSZ W DOROSŁOŚĆ...

Możesz starać się o prawa jazdy.

Pierwszą kategorię, **AM**, uprawniającą do kierowania motorowerem możesz zdobyć już w wieku 14 lat.

Jako 16-latek możesz ubiegać się o kategorie prawa jazdy **A1** (motocykl), **B1** (czterokołowiec) lub **T** (ciągnik rolniczy).

Kategorię **B**, uprawniającą do kierowania m.in. samochodem osobowym, możesz uzyskać, gdy ukończysz 18 lat, ale do egzaminu na prawo jazdy możesz przystąpić 3 miesiące przed uzyskaniem pełnoletności. Potrzebujesz wówczas pisemnej zgody rodziców.

JAKO UCZEŃ MASZ PRAWO M.IN. DO

- bezpłatnej nauki aż do ukończenia 18. roku życia.
- poszanowania życia prywatnego i życia rodzinnego oraz decydowania o życiu osobistym. Oznacza to, że nikt nie może cię poniżać, ubliżać ci, stosować wobec ciebie przemoc fizyczną i psychiczną.
- otrzymania warunków niezbędnych ci do rozwoju, korzystania z pomocy psychologa i pedagoga szkolnego.
- zapoznania się z programem nauczania i stawianymi przed tobą wymaganiami, które musisz spełnić, aby otrzymać daną ocenę na semestr i na koniec roku z każdego przedmiotu.
- informacji o tym, w jaki sposób będzie sprawdzana twoja wiedza w ciągu roku szkolnego (np. czy będą to kartkówki, sprawdziany, odpytywanie przy tablicy).
- informacji o sposobach podwyższenia oceny na koniec semestru lub roku szkolnego.
- swobodnej wypowiedzi, o ile ta wypowiedź nie będzie krzywdząca dla innych osób.
- takiej organizacji życia szkolnego, aby móc zachować równowagę między nauką a rozwijaniem własnych zainteresowań.
- wyboru nauczyciela, który będzie opiekunem samorządu uczniowskiego.
- informacji o swoich prawach i obowiązkach.

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Stoi na straży praw dziecka, a w szczególności: prawa do życia i ochrony zdrowia, prawa do wychowania w rodzinie, prawa do godziwych warunków socjalnych oraz prawa do nauki. Rzecznik podejmuje działania na rzecz zapewnienia dziecku pełnego i harmonijnego rozwoju, z poszanowaniem jego godności i podmiotowości (art. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka), życia bez przemocy, okrucieństwa, wyzysku, a także działa na rzecz ochrony przed demoralizacją, zaniedbaniem i innymi formami niewłaściwego traktowania. **Rzecznik interweniuje w sytuacji, kiedy dotychczasowe procedury okazały się nieskuteczne bądź ich zaniechano.** Obecnie Rzecznikiem Praw Dziecka jest Monika Horna-Cieślak.

INSPIRACJE I POMYSŁY
DO WYPRACOWAŃ
I PRAC KONKURSOWYCH!

POLSKIE GÓRY W TEKSTACH KULTURY

Skąd bierze się niezwykła popularność motywu Tatr i Bieszczad oraz góralskiego folkloru w kulturze, literaturze, w filmie, malarstwie, w piosence?

Motyw w literaturze i filmie

Tatry i Zakopane jako miejsca kultowe – to ulubione miejsca polskich literatów, pozytywistów, twórców młodopolskich i dwudziestolecia międzywojennego. Zakopane nawet nazywano stolicą Młodej Polski, bo w tym mieście przebywali Bolesław Prus (mimo swojej agorafobii i problemów z błędniakiem), Adam Asnyk, Stanisław Witkiewicz, jego syn Witkacy, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Kornel Makuszyński, Julian Tuwim, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Jan Kasprowicz (przez pewien czas mieszkał w Tatrach w willi Harenda w okolicach Poronina). Atmosferę Zakopanego, do którego zjeżdżali się artyści, ale i życie mieszczańskich rodzin oddaje jeden z odcinków serialu Andrzeja Wajdy „Z biegiem lat, z biegiem dni” pt. „Kraków 1886” inspirowany utworem Gabrieli Zapolskiej „Sezonowa miłość”.

Tatrzański pejzaż inspiracją dla poezji – impresjonistyczne wiersze Kazimierza Przerwy-Tetmajera oddają urok i grozę, tajemnicę i odcienie Tatr, eksponując wrażenia zmysłowe. Również tatrzański pejzaż zainspirował Jana Kasprowicza do napisania „Krzaku dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach” oraz niektórych jego hymnów. Tatrzańskie wiersze z ostatnich tomów tego poety pokazują góry jako miejsce pogodzenia się poety z Bogiem, obcowania z przyrodą i prostymi ludźmi, jako miejsce idealne do wcielania w życie filozofii franciszkańskiej.

Góry miejscem spotkania z tajemnicą istnienia, grozą przyrody – taki motyw przewija się właśnie w poezji młodopolskiej, m.in. w wierszu „Schnąca limba” Kazimierza Przerwy-Tetmajera, i w twórczości Witkacego.

Gwara podhalańska inspiracją poetów – utwór „Na skalnym Podhalu” Kazimierz Przerwa-Tetmajer napisał gwara podhalańską.

Bieszczady jako miejsce dla twardych mężczyzn, zmagających się z losem – motyw w filmie „Baza ludzi umarłych” w reż. Czesława Petelskiego nakręconym na podstawie utworu Marka Hłaski oraz w powieści Andrzeja Stasiuka „Biały kruke”.

Pytania warte refleksji
Skąd bierze się popularność
Zakopanego? Czego ludzie
szukali i szukają w górach?

Góry jako miejsce naznaczone przez historię – echa łemkowskiej tragedii, cerkwie w pejzażach beskidzkich wsi w poezji Jerzego Harasymowicza, Adama Ziemiańskiego, piosenkach Wojciecha Bellona, echa powstania Rakoczego w filmie Agnieszki Holland i Kasi Adamik „Janosik. Prawdziwa historia”, echa potopu szwedzkiego w „Potopie” Henryka Sienkiewicza i jego ekranizacji w reż. Jerzego Hoffmana (sceny w pienińskim wąwozie).

Góry jako mała ojczyzna – motyw Wisły pojawia się w utworze Jerzego Pilcha „Tysiąc spokojnych miast”, autor nawiązuje do swoich korzeni związanych z tym rejonem Polski, religią protestancką; motyw Beskidów – małej ojczyzny z wyboru pojawia się w wielu utworach Andrzeja Stasiuka, warszawiaka, który wyprowadził się w Beskidy; w poezji Jerzego Harasymowicza i Adama Ziemiańskiego odnajdziemy echa z Beskidów, z ich pejzażem, cerkiewkami, wspomnieniami o wysiedlonych Łemkach; Góry Świętokrzyskie utrwalone zostały w prozie Stefana Żeromskiego; legenda o Pielgrzymie Świętokrzyskim w „Wieży” Gustawa Herlinga-Grudzińskiego.

Motyw gór w malarstwie

„Cmentarz w górach” Wojciecha Gersona, olej na płótnie z 1894 roku, dziś własność Muzeum Narodowego w Warszawie, pokazuje majestat i potęgę gór i znikomość ludzkiego losu wobec wiecznej przyrody.

Wojciech Gerson,
„Cmentarz w górach”

Tatrzańskie legendy – znane są z ustnych i pisemnych przekazów, np. legendy o Morskim Oku, Giewoncie i rycerzach śpiących w Tatrach, górze Mnich. Wiele z nich spisywali znani pisarze.

Legendy o ludziach gór – np. słowackie i polskie legendy o słowackim bohaterze narodowym Janosiku, utrwalone w ustnych i pisemnych przekazach, a także w popularnym serialu „Janosik” w reż. Jerzego Passendorfera i w filmie Agnieszki Holland i Kasi Adamik „Janosik. Prawdziwa historia”.

Motyw polskich górali – ludzi twardych, z zasadami, ale otwartych, gościnnych, szanujących tradycję, gorących patriotów, katolików gotowych oddać życie za króla i ojczyznę spotykamy m.in. w „Potopie” Henryka Sienkiewicza, w którym pienińscy górale przychodzą z pomocą królowi Janowi Kazimierzowi.

Góry w piosence turystycznej – zjawisko typowe dla polskiej kultury studenckiej lat 70. i 80., ale obecne i dziś, wśród przebojów piosenki o górskich wyprawach, solidarności ludzi gór, spotkaniach z górskimi pejzażami, np. utwory Wolnej Grupy Bukowina, zespołu Stare Dobre Małżeństwo. Teksty wielu przebojów wyszły spod pióra znanych poetów, m.in. Jerzego Harasymowicza, Adama Ziemiańskiego, a także twórców piosenki turystycznej, jak np. legendarny Wojciech Bellon z Wolnej Grupy Bukowina.

Leon Wyczółkowski, „Morskie Oko z Czarnego Stawu”

„Morskie Oko z Czarnego Stawu” Leona Wyczółkowskiego, obraz z 1905 roku (dziś w Muzeum Narodowym w Poznaniu) to pejzaż tatrzański.

WAŻNE CYTATY

*Cicho, cicho, nie budźmy śpiącej wody w kotlinie,
lekko z wiatrem płasajmy po przestworów głębinie...
Okręcajmy się wstęgą naokoło księżycy,
co nam ciała przezrocze tęczą blasków nasycy.*

(Kazimierz Przerwa-Tetmajer, „Melodia mgieł nocnych
(Nad Czarnym Stawem Gąsienicowym)”)

*Witajcie, kochane góry,
O, witaj droga ma rzeko!
I oto znów jestem z wami,
A byłem tak daleko!*

*Dzielili mnie od was ludzie,
Wrzaskliwy rozgwar miasta,
I owa śmieszna cierpliwość,
Co z wyrzeczenia wyrasta.*

(Jan Kasprzowicz, „Witajcie, kochane góry”)

fot. Maxim Weise, Paweł Michałowski, Vera Petrunina, Artur_eM, Vrrage Images, Innoria/Shutterstock.com;
Muzeum Narodowe w Poznaniu, Muzeum Narodowe w Warszawie

TRENUJ
NA KLASÓWKĘ
I DO
EGZAMINU!

Jak napisać interpretację wiersza?

Piszemy pracę na temat miniatury poetyckiej, w której znana poetka szkicuje kameralną scenę miłosną.

Interpretacja wiersza to odpowiedzenie na pytanie, czemu służy taka a nie inna budowa wiersza, jaki sens wynika z zastosowanych zabiegów w jaki sposób utwór nawiązuje do historii i literatury. Określenie kompozycji utworu, zbadanie podmiotu lirycznego, zabiegów poetyckich itp.

TWOJE ZADANIE:

Zinterpretuj utwór „Gwiazdy spadające” Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Postaw tezę interpretacyjną i ją uzasadnij. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 wyrazów.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska GWIAZDY SPADAJĄCE

*Z twoich ramion widzę niebo drżące rozkoszą...
Spadła gwiazda. I druga, i trzecia. Prawdziwa to epidemia!
Widać dzisiaj niebem jest ziemia,
dlatego się gwiazdy przenoszą...*

PRZYKŁADOWA REALIZACJA PRACY:

TEZA INTERPRETACYJNA:

W miniaturze poetyckiej autorka szkicuje kameralną scenę miłosną – posługując się dobrze znanymi, wręcz ogranyymi motywami, zderza je jednak w zaskakujący sposób, tworząc nową jakość.

ROZWINIĘCIE:

Mówiąca w wierszu to zakochana osoba oglądająca z objęć ukochanego (który jest lirycznym „ty”) rozgwieżdżone niebo. W tej scenie posłużono się tak znanymi motywami literackimi, jak zakochani, gwiazdy, niebo i noc; trudno wymyślić coś bardziej stereotypowego.

Konteksty literackie →

Motyw nocnego spotkania zakochanych występuje chociażby w sielance „Laura i Filon” Franciszka Karpińskiego, której bohaterka

oczekuje w świetle księżyca na spotkanie z wybrankiem. Nocną czy wieczorną scenerię schadzek spotykamy też w balladach, np. w utworze „Świtezianka” Adama Mickiewicza. A jednak wiersz Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej jest oryginalny.

Argument 1 → Zwróćmy uwagę, że interesująca jest choćby wizja spadających, nie tylko świecących, czy mrugających, jak w większości wierszy czy kołysanek, gwiazd. Motyw spadającej gwiazdy jest czymś nowym w liryce miłosnej.

Argument 2 → Osoba mówiąca w wierszu dostrzega ich spadanie. Swój stan psychiczny (szczęście, rozkosz) przypisuje niebu – subiektywnie postrzega świat i wydaje jej się, że „widzi niebo drżące rozkoszą” (dostrzeżmy, że to już oryginalna metafora).

Argument 3 → Ciąg spadających gwiazd podmiot liryczny nazywa, również metaforycznie, „prawdziwą epidemią”, to dość niezwykle sformułowanie użyte w odniesieniu do ciał niebieskich, personifikujące gwiazdy.

Argument 4 → Bardzo oryginalna jest też puenta, wysnuta z obrazu spadających gwiazd: „Widać dzisiaj niebem jest ziemia,/ dlatego się gwiazdy przenoszą...”. Zdanie to nawiązuje do potocznych sformułowań, takich jak „jest mi z tobą jak w niebie”, „niebo na ziemi”, ale tworzy też oryginalną wizję przenoszenia się gwiazd do nowego nieba – na ziemię, która została odmieniona miłością.

KONTEKST JĘZYKOWY →

Utwór sugestywnie, w krótkiej, skondensowanej formie, świetnie oddaje uczucia zakochanej osoby. Nie postrzega ona świata obiektywnie, rzeczywistość całkowicie się dla niej odmienia, ponieważ ta istota patrzy na wszystko przez pryzmat miłości. Gwiazdy, niebo stają się w tej wizji żywymi istotami uczestniczącymi w szczęściu osoby mówiącej w wierszu. Rzeczywistość zmienia się przeistoczona przez miłość, dla osoby zakochanej ziemia staje się niebem. Ta właśnie prosta prawda zostaje oryginalnie w wierszu skojarzona z wizją gwiazd przenoszących się z nieba na ziemię i czyniących z ziemi miejsce lepsze, święte, wymarzone (to chyba najczęstsze skojarzenia z niebem).

UWAGA, KONTEKST KULTUROWY!

Argument 5 → Warto również podkreślić oryginalne zderzenie w wierszu poetyckiego języka z potocznym. Ograne poetyckie motywy,

a także metafory, personifikacja sąsiadują tu z wykrzyknieniem „Prawdziwa to epidemia!” czy sformułowaniem potocznym „widać dzisiaj niebem jest ziemia”. Wiele sformułowań brzmi tak, jakby je wyjęto z potocznej rozmowy. A jednak skrótowość, efektywność, metaforyka, oryginalna puenta to cechy języka poetyckiego.

Argument 6 → Należy dodać, że wiersze miłosne zwykle robią wrażenie przegadanych, uderzają wielosłowiem. Tymczasem Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, by oddać istotę miłości, zbudowała zwięzły utwór, czterowersową miniaturę poetycką. Zauważmy, że taki sposób mówienia o uczuciu, szkicowanie słowami sytuacji, którą doskonale sobie wyobrażamy, zamknięcie bogatej treści w czterech wersach, ma oryginalny charakter. Formę utworów Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej chwalili także twórcy awangardowi, właśnie za ową skrótowość. **<UWAGA, KONTEKST HISTORYCZNOLITERACKI!** Współcześni badacze literatury często porównują formę miniatur poetki z modnym dziś haiku. **<UWAGA, KONTEKST TEORETYCZNOLITERACKI.** Kultura japońska była również modna w dwudziestoleciu międzywojennym, co być może znalazło odzwierciedlenie w zamiłowaniu poetów, w tym Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, do małych form literackich.

WNIOSKI

Sądzę, że udało mi się udowodnić, że w wierszu „Gwiazdy spadające” poetka w krótkiej formie miniatury poetyckiej kondensuje treść dotyczącą istoty miłości, rządzących nią praw. Żonglując znanymi dobrze z poezji miłosnej motywami, takimi jak noc, niebo czy gwiazdy, tworzy nową, oryginalną treść, aktualną również dziś, mimo że wiersz powstał w dwudziestoleciu międzywojennym.

JAK INACZEJ MOGĄ BRZMIĆ TEZY INTERPRETACYJNE DO WIERSZA?

- Wiersz przedstawia subiektywną rzeczywistość zakochanej osoby, której świat jest przemieniany mocą miłości.
- Utwór jest oparty na personifikacji nieba i gwiazd. Pośrednio wyrażają one uczucia „ja” lirycznego.
- Wiersz jest przykładem miniatury poetyckiej i liryki miłosnej, w skróconej formie wyraża ważną prawdę o miłości.

● Utwór jest kameralną sceną miłosną, z której wyciąga się wnioski dotyczące istoty uczucia i postrzegania świata przez zakochaną osobę.

● Osoba mówiąca w wierszu jest owładnięta miłością, dzieli się uczuciami z ukochaną osobą, której doznania być może nie są aż tak intensywne.

UNIKAJ!

- Stawiania tezy w formie pytania.
- Analizowania wiersza bez nawiązywania do tezy interpretacyjnej.
- Napisania akapitu ostatniego, który jest powtórzeniem pierwszego.
- Słownictwa potocznego, mało precyzyjnej terminologii.
- Nadinterpretacji i banalności, np. nawiązywania do biografii autora w nieuzasadnionych sytuacjach (nadinterpretacją byłoby np. stwierdzenie, że poetka opisuje scenę miłosną z udziałem jednego ze swoich mężów).
- „Niedointerpretowania” – gdybyśmy np. nie zauważyli, że wiersz należy do liryki miłosnej, można wtedy nam zarzucić, że czegoś ważnego nie uwzględniliśmy.
- Błędów merytorycznych.
- Pomijania kontekstów: literackich, historycznych, biograficznych, filozoficznych.

TE PYTANIA BĘDĄ POMOCNE PRZY ANALIZIE KAŻDEGO WIERSZA:

Kto mówi w wierszu?

Do kogo mówi?

Jaki to typ liryki?

Czy można określić gatunek literacki (nazwa)?

Czy utwór nawiązuje do swojej epoki, biografii autora, kontekstów filozoficznych, realizuje założenia jakiegoś nurtu literackiego?

Jaki jest temat utworu? Które wyrazy można uznać za słowa kluczowe?

Jaki nastrój wywołuje tekst?

Jakich środków artystycznych użyto i jaką one pełnią funkcję?

Co można powiedzieć o języku?

Co powiesz o kompozycji?

Jakie jest przesłanie wiersza?

Uwaga na frazę: „Autor miał na myśli...”.

To częsty błąd na lekcjach polskiego! Nie „autor”, lepiej „podmiot liryczny”, „osoba mówiąca”, ponieważ nie zawsze można utożsamić autora wiersza z podmiotem lirycznym w utworze, który napisał. Dlatego mówimy: „Osoba mówiąca w wierszu chce nam przekazać...”, „Podmiot liryczny udowadnia odbiorcy wiersza, że...” albo „Z wiersza dociera do nas przesłanie o tym, że...”.

Opowiadania o wiedźminie Geralcie

Wielotomowa opowieść o wiedźminie Geralcie znana jest ogromnej liczbie osób i dla wielbicieli fantasy to pozycja obowiązkowa. Na specjalne życzenie naszych czytelników omawiamy jeden z tomów sagi Andrzeja Sapkowskiego.

POZNAJCIE TWÓRCĘ „WIEDŹMINA”

Andrzej Sapkowski (ur. 1948) to najbardziej popularny polski autor **literatury fantasy**, ma bardzo specyficzny, rozpoznawalny styl. Z wykształcenia... ekonomista. Zadebiutował w czasopiśmie „Fantastyka” opowiadaniem o wiedźminie Geralcie. Później powstała cała saga o jego losach. Cykl składa się z dwóch tomów opowiadań („Ostatnie życzenie”, „Miecz przeznaczenia”), pięciu tomów powieści („Krew elfów”, „Czas pogardy”, „Chrzest ognia”, „Wieża Jaskółki”, „Pani Jeziora”) oraz dwu powieści prequeli („Sezon burz” i „Rozdroże kruków”). Poza tym Andrzej Sapkowski jest autorem wielu innych książek (np. trylogia husycka).

CZAS I MIEJSCE AKCJI SAGI O GERALCIE

Miejsce akcji: Fikcyjne. Sapkowski (w przeciwieństwie np. do Tolkiena) nie stworzył pełnego opisu świata przed napisaniem całości cyklu. W książkach nie została też zamieszczona mapa owego świata (ale istnieją przynajmniej trzy, utworzone przez fanów prozy Sapkowskiego).

Czas akcji: Chociaż pojawiają się daty (w powieści, nie w omawianych opowiadaniach), to również uznajemy je za fikcyjne.

GATUNEK LITERACKI: ZBIÓR OPOWIADEK

Jeden zasadniczy wątek (często natomiast powiązania z innymi opowiadaniem), główny bohater, opisy miejsc, postaci – to typowe cechy opowiadania. Jednak są to opowiadania z nurtu **fantasy** – odłamu literatury fantastycznej (zwanego też **fantastyką baśniową**, w przeciwieństwie do fantastyki naukowej – science fiction). Magia, fantastyczne stwory, często nawiązujące do mitów, legend – to główne założenia tego nurtu.

BOHATEROWIE

Geralt z Riwii – zwany Białym Wilkiem, był dzieckiem czarodziejki Visenny oraz (prawdopodobnie) wojownika imieniem Korin. Krótko po narodzinach trafił do Wiedźmińskiego Siedliska – Kaer Morhen. Po przebyciu licznych mutacji (w ich wyniku miał zupełnie białe włosy) uzyskał praktycznie nadludzkie możliwości fizyczne i psychiczne (lepszy refleks, szybkość, siła czy ostrzejszy słuch) i ukończył szkolenia pozwalające mu być wiedźminem. Niezwykle silny, odważny, opanowany – był doskonałym wiedźminem, postępującym według wiedźmińskiego kodeksu (np. nie walczył ze smokami, walczył tylko z potworami, które zagrażały ludziom, chociaż brał wynagrodzenie za swoją pracę, to jednak nie przyjmował wszystkich zleceń, nie był najemnym żołnierzem).

Jaskier – trubadur, najlepszy przyjaciel Geralta, przeżywa z nim wiele przygód. Lubi dobrą zabawę, kobiety, nieraz pakuje się w kłopoty. Inteligentny, dowcipny, wesoły.

Yennefer z Vengerbergu – czarodziejka, ukochana Geralta, kobieta niezależna, piękna, odważna, o wybuchowym temperamencie.

Ciri – cintryjska księżniczka, córka Pavetty, a wnuczka Calanthe. Jej rodzice zginęli podczas sztormu. Jest legendarnym Dzieckiem Niespodzianką, została przeznaczona wiedźminowi Geraltowi. Podczas oblężenia Cintry została uprowadzona przez nilfgaardzkiego rycerza Cahira. Udało się jej jednak uciec. Powojenna zawierucha doprowadza ją do tułaczki po krainie Sodden. W przyszłości – dzięki nauce m.in. Yennefer – staje się niezwykłą czarodziejką. Jest bardzo ważną postacią w życiu Geralta.

Borch Trzy Kawki – rycerz, bardzo ciekawa postać. Podróżuje w obstawie dwóch Zerrikanek, znakomicie wyszkolonych wojowniczek. Zaprzyjaźnia się z Geraltem. W rzeczywistości jest złotym smokiem o imieniu Villentretenmerth, przybierającym ludzką postać.

ŚWIAT WIEDŹMINA GERALTA

Trudno go ogarnąć, zwłaszcza jeśli zna się tylko kilka opowiadań. To świat zamieszkały przez ludzi, czarodziejów, elfy, niziołki, krasnoludy, driady, mnóstwo groźnych stworów itd. Świat wiedźmina to także świat polityki – niestety, najczęściej w jej brzydkim wydaniu. Spiski, skrytobójstwa, układy, wojny – ludzie u Sapkowskiego są bezwzględni, chciwi, samolubni. Oczywiście, nie wszyscy. Są także uczciwi, szlachetni, pełni uczuć. Po prostu prawdziwi.

„GRANICA MOŻLIWOŚCI” – TREŚĆ OPOWIADANIA

Geralt wynajmuje się do zabicia bazyliiszka, grasującego w ruinach zamku. W tym czasie wieśniacy, którzy go wynajęli do tej pracy, chcą ukraść jego dobytek. Przeszkadza im w tym rycerz Borch Trzy Kawki i towarzyszące mu dwie wojowniczkę – Zerrikanek: Tea i Vea. Tak zaczyna się przyjaźń i wspólna podróż Geralta i Borchy. Wkrótce są bohaterami niezwykłego wydarzenia: polowania na smoka. Zarządził je król Niedamir, a biorą w nim udział różni wojownicy (mający też różne intencje, przede wszystkim chęć wzbogacenia się).

Geralt jest przeciwny polowaniu na smoki, ale przyłącza się do wyprawy, bo spotyka swoją wcześniejszą (i jedyną) miłość – czarodziejkę Yennefer. Wśród polujących są krasnoludy, dwoje czarodziejów, wieśniacy, drużyna królewska, błędny rycerz, rębacze Boholta. Wyprawa jest trudniejsza niż się wydawało – podczas przeprawy przez górską przełęcz spada na nich lawina kamieni, później zarywa się most nad przepaścią. Mimo to cała ekipa dociera do celu (Borch pozostał w tyle) i zdumiona dostrzega, że ma przed sobą najprawdziwszego Złotego Smoka, żywą legendę, w którego istnienie wątpił nawet Geralt. Złoty Smok jest wyjątkowym przeciwnikiem – z łatwością pokonuje kolejnych wojowników. Ponadto mówi ludzkim głosem (za pomocą telepatii). Król Niedamir rezygnuje z wyprawy – ulega sugestiom Geralta, Jaskra i czarodzieja Dorregaray’a, aby nie zabijać tak wyjątkowego stworzenia, które przecież nie atakuje ludzi, a jedynie broni się przed nimi. Dochodzi do starcia między uczestnikami wyprawy podzielonymi na tych, którzy chcą zabić smoka i jego obrońców.

fot. Miguel Lagoa, bylook, FXQuadro, AI, rogo/Shutterstock.com

Yennefer zmienia zdanie – nie chce już śmierci smoka, zwłaszcza gdy przekonuje się, że tym, czego tak bronił, jest... małe smoczątko (dziecko otrutej przez szewca Kozojeda smoczycy, prawdziwego celu wyprawy).

Smokowi przybywa przeciwników – nadciąga szewc Kozojed wraz z grupą uzbrojonych wieśniaków. Ale wówczas pojawiają się Zerrikanki i brutalnie rozprawiają się z nimi. Prawda wychodzi na jaw: rycerz Borch tak naprawdę jest Żółtym Smokiem, który przybiera ludzką postać. Przybył, aby ocalić potomka otrutej smoczycy.

POZOSTAŁE OPOWIADANIA W SKRÓCIE:

„**Okruch lodu**” – rywalizacja o względy Yennefer między Geraltem a czarodziejem Istreddem. Żaden z mężczyzn nie zostaje zwycięzcą – czarodziejka wyjeżdża nie pożegnawszy się z żadnym z nich. Oba darzyła uczuciem, nie chciała wybierać, nie chciała też, aby któryś z nich zginął.

„**Wieczny ogień**” – zabawne opowiadanie o poczynaniach pewnego dopplera (mimika) – istoty, która umie przybrać dowolną postać. Za jego sprawą Geralt i Jaskier zostają wplątani w handlową aferę pewnego niziołka – kupca Dainty’ego Biberveldta.

„**Trochę poświęcenia**” – opowiadanie o niezwykłym związku księcia Aglovala i syrenki Sh’eenaz. Geralt występuje jako tłumacz między księciem i syrenką. Przy okazji poznaje poetkę Essi Daven, przyjaciółkę Jaskra. To opowiadanie poświęcone jest przede wszystkim miłości i poświęceniu, jakiego czasem ona wymaga. Essi zakochuje się w Geralcie, on nie darzy jej uczuciem, lecz nie chce jej skrzywdzić. Syrenka dla księcia rezygnuje z życia w morzu.

„**Miecz przeznaczenia**” – Geralt zanosí poselstwo króla Venzlava do Brokilonu, ogromnego lasu, królestwa driad. One zawzięcie bronią swojego terytorium, zabijając każdego, kto ośmiela się tam wejść. Driady są nieufne, ale znają Geralta, pozwalają mu dotrzeć do królowej Eithnbe. Podczas przeprawy przez Brokilon wiedźmin spotyka zagubioną Ciri, która z pomocą giermka uciekła z dworu Cintry, ponieważ nie chciała poślubić księcia Kistrina (Ciri ma dziesięć lat!). Driady chcą, aby Ciri stała się jedną z nich, przeciwstawia się temu Geralt. Przypomina też sobie, skąd zna dziewczynkę – córkę księżniczki Pavetty i Duny. To jego dziecko przeznaczenia.

„**Coś więcej**” – po upadku Cintry Geralt wędruje w poszukiwaniu zajęcia. Ratuje z opresji kupca Yurgę – walczy z upiorami. W zamian zawiera z kupcem układ na mocy prawa niespodzianki. W starciu z upiorami wiedźmin zostaje poważnie ranny. Po przybyciu do domu kupca okazuje się, że jego żona adoptowała w tym czasie uratowaną z wojennej zawieruchy sierotę. Jest nią poszukiwana przez Geralta Ciri.

Dziecko Niespodzianka, prawo niespodzianki – oznacza dziecko, które jeszcze się nie narodziło, a które na skutek obietnicy złożonej jakiegokolwiek istotcie miało zostać związane z nią nierozdzielnie więzią przeznaczenia. Tradycyjną formułą obietnicy były słowa wypowiedziane w zamian za ofiarowanie komuś pomocy: *Oddasz mi to, co zastaniesz w domu po powrocie, a czego się jeszcze nie spodziewasz*. Wątek Dziecka Niespodzianki pojawia się w opowiadaniach „Miecz przeznaczenia”, „Coś więcej”.

WIRTUALNA WYCIECZKA DO POLSKI

Pewnie jeszcze są muzea, w których na buty trzeba założyć specjalne ochraniacze (zapytajcie o to rodziców), ale my proponujemy wam zupełnie inną wycieczkę. Nie będzie skrzypienia drewnianych podłóg ani tabliczek: „Nie dotykać!”. I nie trzeba nawet ruszać się z domu.

Większość państw na świecie ma instytucje, które gromadzą, chronią i udostępniają dziedzictwo danego kraju. Ich zadaniem jest **opowiadanie historii narodu** – przez dzieła sztuki, pamiątki, dokumenty i eksponaty związane z tożsamością społeczną, religijną czy polityczną. Najczęściej są to muzea narodowe – w Polsce jest ich kilkanaście. Część z nich ma bogate informacje o znajdujących się tam dziełach na muzealnych stronach internetowych. Czasem są również opracowane cyfrowo zbiory muzealne, z prezentacją dzieł, ich opisami. Można więc odbywać wirtualne wycieczki po muzeum czy skorzystać z usług wirtualnych przewodników.

SPOTKANIA Z MISTRZAMI MALARSTWA

Jeśli chcesz obejrzeć niesamowite dzieła, które zgromadziło **Muzeum Narodowe w Warszawie**, oraz posłuchać audiodeskrypcji do dzieł artystów takich jak Jan Matejko, Aleksander Gierymski czy Olga Boznańska (oraz wielu innych polskich i światowych artystów), skorzystaj ze zbiorów audio na stronie:

<https://www.mnw.art.pl/multimedia/audiodeskrypcje/dzieła-ze-zbiorow-muzeum/malarstwo/>.

Gdy przygotowujesz się do egzaminów z języka polskiego jako obcego, których częścią jest słuchanie, poszukaj wśród nagrań opisów dzieł największych polskich malarzy i dzieł, które tematycznie wiążą się z programem, który cię obowiązuje. Z każdym obrazem możesz potrenować imiona i nazwiska twórców, daty, kluczowe słownictwo.

Projekt **„Okolice sztuki. Audiodeskrypcja – integracja – ekspresja” w Muzeum Narodowym w Krakowie** (<https://mnk.pl/artukul/okolice-sztuki-audiodeskrypcja-integracja-ekspresja>), realizowany przez Fundację Siódmy Zmysł, w założeniu ma służyć osobom z dysfunkcją wzroku, ale są to wspaniałe materiały, dzięki którym zwiedzanie takie miejsca jak Dom Jana Matejki, Dom Józefa Mehoffera, Muzeum Karola Szymanowskiego w willi „Atma” w Zakopanem i eksponaty z Ośrodka Kultury Europejskiej EUROPEUM.

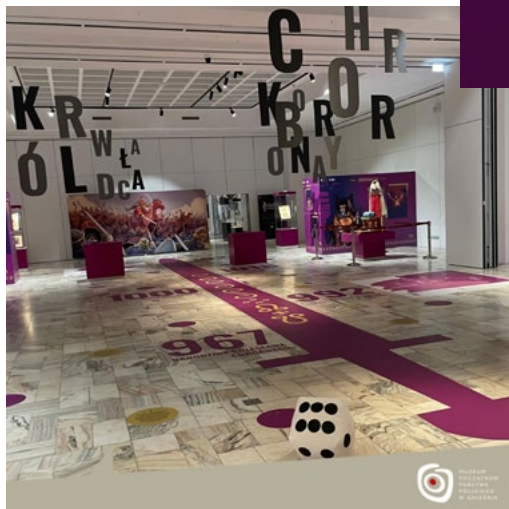
Na stronach internetowych pozostałych muzeów narodowych znajdziecie również wiele ciekawych materiałów, ale my chcemy zaprosić was do jeszcze innych miejsc.

M Przebogate zbiory materiałów cyfrowych, zarówno w wersjach opisowych, jak i audio, znajdują się w **Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku** (<https://muzeum.slupsk.pl>), które słynie ze sztuki Witkacego. Materiały te mogą być podstawą do interpretacji obrazów, ćwiczeń opisu artystycznego, ale też przy przedstawianiu powiązań Zakopanego z życiem kulturalnym czy przy temacie o zagrożeniach ze strony komunizmu (konteksty polityczne, społeczne i wątek napaści Sowietów na Polskę 17 września 1939 roku).

HISTORIA POLSKI W MUZEACH

Często poszukujemy ilustracji do różnych wydarzeń wśród dzieł sztuki. Tak trafić możemy do **Zamku Królewskiego w Warszawie**, który ma opracowane wspaniałe filmowe lekcje o historii Polski z wykorzystaniem dzieł sztuki. Ze strony głównej <https://www.zamek-krolewski.pl/> trzeba przejść na zakładkę Edukacja, a tam znajdziemy na szeroki wybór materiałów. Wśród nich są zarówno gotowe druki edukacyjne, jak i cała seria filmowych lekcji na YouTube.

Ciekawą wycieczkę możecie odbyć po **Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie** (<https://muzeumgniezno.pl>). Wszystkie wystawy zostały zdigitalizowane i można je zwiedzić wirtualnie, przemieszczając się po kolejnych salach za pomocą komputerowej myszki. Nie ruszając się z domu, możecie zamówić różności w muzealnym sklepiku. I za jakiś czas umyć się mydłem Mieszka lub Dobrawy, zapalić w domu świecę Sandały Świętosławy, napić się z książęcego lub królewskiego kubka, albo poprzebierać w szafie Mieszka, Bolka i Dobrawy. Chcecie wziąć udział w lekcji, podczas której zobaczycie muzealne eksponaty prezentujące, jak żyli ludzie 1000 lat temu? Zamówcie lekcję online!

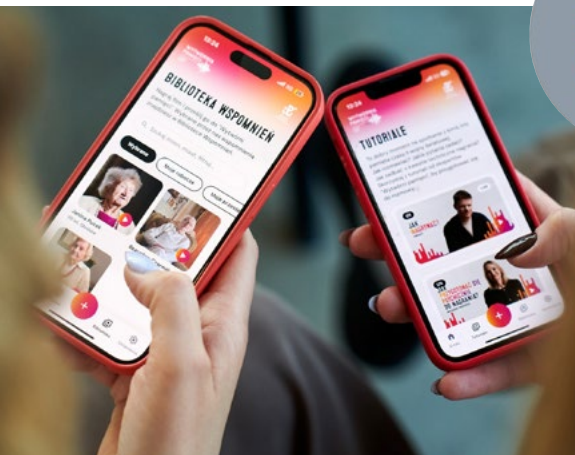
Jeśli chcecie poznać Polskę od jej powstania po późniejsze czasy, na przykład te, w których urodzili się nasi dziadkowie i rodzice, zajrzyjcie na stronę **Muzeum Historii Polski** (<https://muzhp.pl>).

Bogactwo materiałów edukacyjnych dostępnych online oferuje **Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius** (<https://maius.uj.edu.pl/>). Koniecznie zajrzyjcie do działu Edukacja, na kategorię Multimedia edukacyjne oraz Maius dla dzieci i rodziców (nawet jeśli nie jesteście już małymi dziećmi).

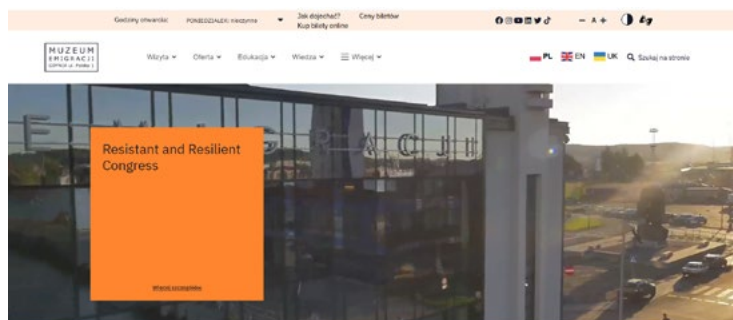
Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie słynie ze wspaniałych materiałów edukacyjnych, którymi dzielili się ze zwiedzającymi w pakietach kursowych online (https://www.wilanow-palac.pl/edukacja/e_edukacja), które można zamówić za opłatą. Podzielone są na działy: „Po wiedzę! Podróże z Janem Sobieskim”, „Kultura staropolska”, „Zajęcia rekonstrukcyjne online”, „Zajęcia przyrodnicze online” i „Zajęcia historyczne online”.

Historii II wojny światowej i polskiego ruchu oporu nie można poznać bez wizyty na stronach **Muzeum Powstania Warszawskiego** (<https://www.1944.pl>) czy **Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie** (interaktywna „AK-ademia online”: <https://muzeum-ak.pl/>).

Trudnym wyzwaniem dla wielu z was jest przyjechać do stolicy Polski, by choć raz ją zobaczyć czy zwiedzić. Jeśli nie możecie tego zrobić, wejdźcie na stronę **Muzeum Warszawy**. Do poczytania są legendy warszawskie, a do obejrzenia fotograficzna historia Warszawy, ciekawostki z warszawskiej Pragi, materiały szkolne do edukacji obywatelskiej, a także filmy.

Muzeum Emigracji w Gdyni – ileż tutaj jest historii! Nagrania, pamiątki, publikacje, badania, zdjęcia. Jest to muzeum wciąż otwarte na nowe zbiory – nawet i ty możesz przekazać najwykleszą pamiątkę, która dla muzeum okaże się cennym nabytkiem: listy, dokumenty, zdjęcia, przedmioty codziennego użytku.

HISTORIE EMIGRACYJNE

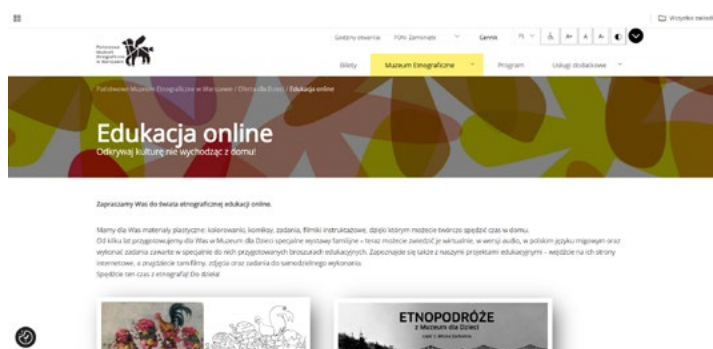
Jaka jest emigracyjna historia twojej rodziny? Dlaczego Polacy zaczęli emigrować? Dokąd emigrowali kiedyś, a dokąd wyjeżdżają dziś? Odpowiedzi na te pytania znajdują się na stronie **Muzeum Emigracji w Gdyni** (<https://muzeumemigracji.pl>). Ileż tutaj jest historii! Nagrania, pamiątki, publikacje, badania, zdjęcia. Jest to muzeum wciąż otwarte na nowe zbiory – nawet i ty możesz przekazać najwykleszą pamiątkę, która dla muzeum okaże się cennym nabytkiem: listy, dokumenty, zdjęcia, przedmioty codziennego użytku. W szkołach polonijnych temat emigracji pojawia się w realizowanych programach, włącznie z egzaminami maturalnymi. Dlatego zbiory tego muzeum mogą stać się materiałami źródłowymi w arkuszach egzaminacyjnych.

POLSKIE ŚWIĘTA, TRADYJCJE, ZWYCZAJE

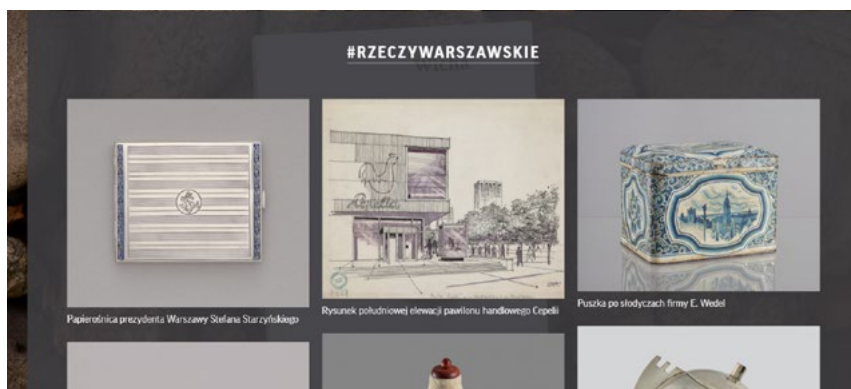
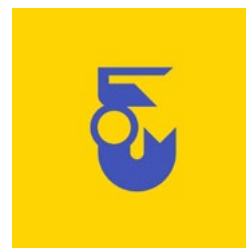
O nich dużo można dowiedzieć się w muzeach etnograficznych i skansenach. Zdigitalizowane i niezwykle ciekawe materiały edukacyjne są na stronie **Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie** (<http://ethnomuseum.pl/muzeum-dla-dzieci/edukacjaonline/>). Tu ciągle coś się dzieje – i w siedzibie muzeum, i na jego stronie. Wiele wydarzeń dopasowanych jest do kalendarza świąt. Na stronie internetowej jest też kilka odrębnych, bardzo nowoczesnych projektów, które to właśnie muzeum realizuje z innymi instytucjami i stowarzyszeniami. Jeśli interesuje cię historia muzyki, ogrom skarbów znajdziesz na podstronie „Muzeum Dźwięku”, ale coś dla siebie znajdą też fani piłki nożnej („Futbolowe historie”), kolekcjonerzy („O! Kolekcja”) czy wielbiciele mody. W tym muzeum można też zamówić dla swojej szkoły lekcję online!

fot. Tang Yang Son, Andrii Iemelianenko, Roman Samborskyi, em_concepts /Shutterstock.com; materiały promocyjne

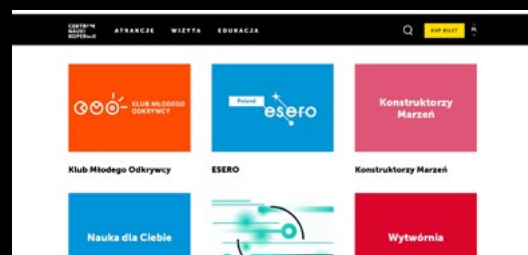

WIZYTA W STOLICY

Jakże trudnym wyzwaniem dla wielu z was jest wsiąść w samolot i przyjechać do stolicy Polski, by choć raz ją zobaczyć czy zwiedzić. Jeśli nie możecie tego zrobić, wejdźcie na stronę **Muzeum Warszawy** (<https://muzeumwarszawy.pl/edukacja-online/>). Są tu warszawskie legendy, fotograficzna historia Warszawy, ciekawostki z warszawskiej Pragi, materiały szkolne do edukacji obywatelskiej, ciekawe obiekty muzealne ułożone w „Domowy słownik rzeczy warszawskich” (od albumu pewnej warszawskiej rodziny po zegary), przeróżne zadania i scenariusze do publikacji wydawanych przez Muzeum Warszawy. Koniecznie zajrzyjcie do katalogu Różności warszawskie i poszczególnych „gabinetów” tam zamieszczonych – czeka na was dużo niespodzianek! Polecamy wejść w zakładkę Kultura online. Są tam ciekawe filmy związane z dawnym warszawskim życiem – od wielkanocnych zwyczajów, przez filmy o przyrodzie, śmieciach, słodyczach, najstarszych fotografiach po środki transportu i życie codzienne mieszkańców okupowanej przez Niemców stolicy.

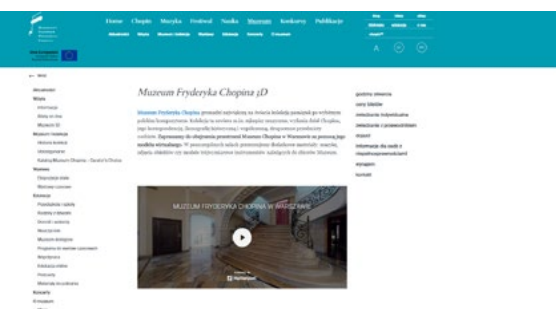

Większość szkolnych wycieczek jako jedną z głównych atrakcji wybiera **Centrum Nauki Kopernik** (<https://www.kopernik.org.pl/>), które można zwiedzać wirtualnie. W zakładce Edukacja znajdziecie zaproszenia do programów realizowanych online i scenariusze lekcji o przyszłości wraz z filmami nagranych przez specjalistów z przeróżnych dziedzin (m.in. sztuka w Internecie, teatr cieni, porady, jak się uczyć, uzależnienia). Jest tutaj również sporo materiałów dla nauczycieli – od artykułów poradnikowych i scenariuszy zajęć, przez podcasty, filmy i webinaria.

MUZYKA

W **Muzeum Fryderyka Chopina** (<https://muzeum.nifc.pl/pl/muzeum/edukacja-miejsca>) można skorzystać z materiałów edukacyjnych online, dzięki którym da się ciekawiej poznać życie i twórczość pianisty. Zamieszczone tu zostały karty zadań i foldery edukacyjne inspirowane wystawami czasowymi w siedzibie warszawskiej tego muzeum i w Domu Urodzenia Fryderyka Chopina w Żelazowej Woli oraz scenariusze lekcji i materiały dotyczące muzyki Fryderyka Chopina oraz szerszego kontekstu jego życia, twórczości, recepcji w kulturze i sztuce.

17 maja 2025 roku w całej Polsce odbędzie się kolejna edycja wspaniałego wydarzenia kulturalnego – **Noc Muzeów**. Te największe i te najmniejsze

muzea otwierają drzwi na całą noc. Wstęp jest bezpłatny. To dla wielu miłośników sztuki, historii czy literatury doskonała okazja, by odkrywać historię i sztukę w instytucjach muzealnych. Ale warto pamiętać, że te muzea mają wspaniałe zbiory, które również udostępniają online. Korzystajcie!

CIĘKAWI JESTEŚMY,
JAKIE MUZEA I MIEJSCA ZWIEDZACIE
LUB PLANUJECIE ZWIEDZIĆ?
KONIECZNIE NAPISZCIE NAM O TYM.

Quiz z historii Polski

Dla tych, co chcą się sprawdzić i wiedzieć więcej.
Bo to quiz pełen ciekawostek, dzięki którym można zabłysnąć.

1. Jakie zwierzę Mieszko I podarował Ottonowi III, aby utrzymywać dobre stosunki z cesarzem niemieckim?

- A. Wielbłąda
- B. Konia
- C. Byka

Rysunek Jana Matejki z cyklu „Poczet królów i książąt polskich”

2. Co oznacza przydomek Chrobry?

- A. Niski, krępy
- B. Szczodry, wielkoduszny
- C. Odważny, dzielny

3. Gdzie powstało najstarsze w Polsce polskie opactwo, które nadal funkcjonuje?

- A. Henryków
- B. Tyniec
- C. Krzeszów

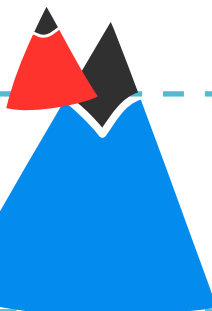
4. Czy Bolesław Szczodry był następcą Bolesława Śmiałego?

- A. Tak
- B. Nie

5. W jaki sposób Bolesław Krzywousty pozbył się brata, by stać się samodzielnym władcą?

- A. Pojmał go i oślepił.
- B. Zamknął go w jednym z zamków.
- C. Wysłał go na wojnę.

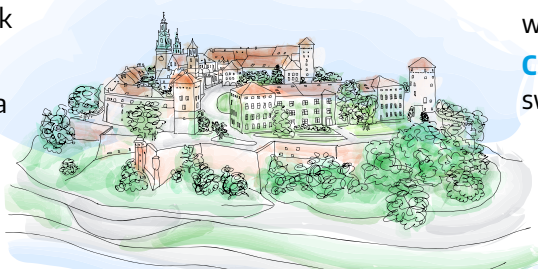

6. Jakie pochodzenie miała pierwsza polska święta – Jadwiga?

- A. Polskie
- B. Niemieckie
- C. Czeskie

7. Zjazd monarchów europejskich w 1364 roku w Krakowie zasłynął ucztą, która miała trwać 21 dni. Kto zaprosił monarchów na tę wystawną ucztę?

- A. Mikołaj Wierzynek
- B. Kazimierz Wielki
- C. Janko z Czarnkowa

8. Za panowania którego władcy po raz pierwszy zebrał się w Polsce sejm walny?

- A. Władysława Warneńczyka
- B. Kazimierza Jagiellończyka
- C. Jana Olbrachta

9. „Za króla Olbrachta wyginęła szlachta” – powiedzenie to ma związek z

- A. nałożeniem na szlachtę nowych, bardzo wysokich podatków.
- B. klęską wyprawy na ziemie tureckie.
- C. hulastycznym trybem życia szlachty za panowania tego władcy.

10. Konstytucja nihil novi z 1505 roku głosiła, że żadne nowe prawa nie mogą być wprowadzone bez zgody

- A. monarchy.
- B. sejmu.
- C. chłopów.

11. Nazwa rokoszu szlachty polskiej zawiązanego w 1537 roku w celu zahamowania dążeń Zygmunta Starego i królowej Bony to

- A. wojna kokosza.
- B. wojna kalmarska.
- C. wojna bananowa.

12. Stańczyk funkcję błazna pełnił na dworze

- A. Zygmunta Starego.
- B. Zygmunta Augusta.
- C. obu władców.

13. Sumy neapolitańskie to

- A. pieniądze pożyczone przez Bonę królowi hiszpańskiemu i neapolitańskiemu Filipowi II.
- B. pieniądze, które Bona uzyskała ze sprzedaży swoich włości w Neapolu.
- C. pieniądze, które Bona wywiozła z kraju, gdy wróciła do swego rodzinnego księstwa Bari.

„Stańczyk w czasie balu na dworze królowej Bony wobec straconego Smoleńska”, obraz Jana Matejki z 1862 roku

14. Pierwszym monarchą wybranym w drodze elekcji był

- A. Zygmunt August.
- B. Stefan Batory.
- C. Henryk Walezy.

15. Zygmunt III Waza był królem

- A. tylko Polski.
- B. Polski i Szwecji.
- C. Polski i Francji.

16. Za panowania którego króla wszystkie sejmy zostały zerwane przez liberum veto?

- A. Augusta II
- B. Stanisława Leszczyńskiego
- C. Augusta III

17. Jaki ruch zbrojny przyczynił się do I rozbioru Polski?

- A. Konfederacja barska
- B. Konfederacja warszawska
- C. Konfederacja targowicka

18. W jaki sposób Tadeusz Kościuszko podkreślił wielkie zaangażowanie kosynierów podczas insurekcji kościuszkowskiej?

- A. Nosił godło kosynierów przypięte do swego munduru.
- B. Do swego kaszkietu zatknął pióro.
- C. Nosił uniform kosynierów – chłopską sukmanę.

19. Kto w 1815 roku został królem Polski?

- A. Car Aleksander I
- B. Wielki książę Konstanty
- C. Car Mikołaj I

20. Wskaż zdanie prawdziwe.

- A. Wielki książę Konstanty nie przeżył szturm podchorążych podczas nocy listopadowej.
- B. Juliusz Ordon zginął na warszawskiej reducie podczas powstania listopadowego.
- C. Emilia Plater walczyła w powstaniu listopadowym, ale nigdy nie była pułkownikiem.

ODPOWIEDZI:

1. A, 2. C, 3. B, 4. B (to jedna i ta sama osoba), 5. A, 6. B, 7. A, 8. C, 9. B, 10. B, 11. A, 12. C, 13. A, 14. C, 15. B, 16. C, 17. A, 18. C, 19. A, 20. C, 21. A, 22. B, 23. B, 24. C, 25. A, 26. A

fot. Aleksandra Willert, PHOTOCREO Michał Bednarek, OLNIZ, poWAzNiAKi, Lubov Chipurko/Shutterstock.com; domena publiczna/Wikimedia Commons

21. Który władca jako pierwszy koronował się w Krakowie?

- A. Władysław Łokietek
- B. Kazimierz Wielki
- C. Bolesław Chrobry

22. Ile lat Wit Stwosz wykonywał ołtarz główny do kościoła Mariackiego?

- A. 2
- B. 12
- C. 22

Wit Stwos, Ołtarz
Zaśnięcia Najświętszej
Marii Panny

23. Które miasto ucieleśnia ideę renesansowego miasta idealnego?

- A. Kraków
- B. Zamość
- C. Lublin

24. Który władca założył w Warszawie pierwszy polski teatr dysponujący stałym, zawodowym zespołem?

- A. Kazimierz Wielki
- B. Zygmunt III Waza
- C. Stanisław August Poniatowski

25. Jaki był tytuł pierwszego polskiego czasopisma?

- A. „Merkuriusz Polski”
- B. „Monitor”
- C. „Kurier Polski”

26. Gdzie została uchwalona Konstytucja 3 maja?

- A. Na Zamku Królewskim w Warszawie
- B. Na Wawelu w Krakowie
- C. Na Zamku Ujazdowskim w Warszawie

Portret Tadeusza Kościuszki
autorstwa K.G. Schweikarta

Portret Zygmunta III
ze szkoły Rubensa

Błędy językowe – zauważ, zastąp

Boisz się czasami coś powiedzieć, żeby przypadkiem nie popełnić jakiegoś błędu językowego? Nie martw się. Po pierwsze, błędy robi każdy. Po drugie, niektórych poprawnych zwrotów i wyrażen można nauczyć się na pamięć. Zaczniij od naszej ściagi.

ŹLE (błąd lub forma niezalecana)

narobić ambaras	✗
pełnić rolę (potoczne)	✗
namalować swój autoportret	✗
założyć ubranie	✗
czerpać całą garścią	✗
kontynuować dalej	✗
kruszyć kopię o coś/kogoś	✗
podrażać koszty	✗
maczać w czymś rękę	✗
okrywać kogoś w coś (np. w kołdrę)	✗
dolewać oliwę do ognia	✗
rysować za pomocą ołówka	✗
oniemiały od czegoś (np. od zachwyty)	✗
wywierać presję na kimś (np. na Janku)	✗
służyć przykładem	✗
pogrążyć się w smutek	✗
smucić się z czegoś (np. z utraty pracy)	✗
być solą w czyimś oku	✗
traktować kogoś, coś za kogoś, za coś	✗
traktować kogoś, coś z przymrużonym okiem	✗

DOBRCZE

✓	narobić ambarasu
✓	odgrywać rolę
✓	namalować autoportret
✓	włożyć/nałożyć ubranie
✓	czerpać pełną garścią
✓	kontynuować
✓	kruszyć kopie o coś/kogoś
✓	zwiększać/podnosić koszty
✓	maczać w czymś palce
✓	okrywać kogoś czymś (np. kołdrą)
✓	dolewać oliwy do ognia
✓	rysować ołówkiem
✓	oniemiały z czegoś (np. z zachwyty)
✓	wywierać presję na kogoś (np. na Janka)
✓	służyć za przykład/świecić przykładem
✓	pogrążyć się w smutku
✓	smucić się czymś (np. utratą pracy)
✓	być komuś solą w oku
✓	traktować kogoś, coś jak/jako kogoś/coś
✓	traktować kogoś, coś z przymrużeniem oka

Tekst na podstawie: A. Lica, „Słownik trudności językowych”, Gdańsk 2001.